

הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראד

בעל מטה אפרים ושו"ת בית אפרים ועוד

תשובה ומענה אל הגאון בעל משכנות יעקב זצ"ל
בענין תיקון עירובין וגדרי רה"ר דאורייתא
אי נקטינן כדברי ר"י דאתי רבים ומכמלי מחיצתא

מבוא

ידוע ומפורסם בשער בת רבי"ם, דברי ריכות בשערים, שנתהוו בזמנם של הני תרי גאונים שהעניקו חמה בגדולת תורתם, מצד אחד עמד הגאון המובהק **רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל** מבראד בעל **מטה אפרים** ושו"ת **בית אפרים**, שהי' גדול הדור בימיו ששמר משמרת הקודש ואליו ישמעון בערי מדינות פולין וגאליציע, ולעומתו הגאון החריף הרב **בעל משכנות יעקב זצ"ל**, שהי' אז בימי אברכותו, וברבות הימים כיהן **כאב"ד קארלין** והי' לא' מגדולי הפוסקים והמשיבים במדינת ליטא, ויצא לערער על הנהוג בתפוצות ישראל בתיקון עירובין ע"י צורת הפתח, מחמת שחשש לכמה שיטות מכמה מרבנותיו הראשונים ז"ל דס"ל דדין רשות הרבים תלוי ברוחב ט"ז אמה, ושלא כפי המקובל הנהוג, והגאון בעל בית אפרים ז"ל כגדול הדור עמד איתן להגן על מנהגן של ישראל שנהגו לאורך הדורות בתיקוני מבואות על פי צורת הפתח, וזאת על פי פסק וסתימת הנושאי כלים סביב השו"ע וגדולי הפוסקים דרה"ר תלוי בששים רבוא בוקעין בו.

אחרי שילוח הגאון בעל משכנות יעקב את שאלתו ובירורו להגאון בעל בית אפרים, הריין לו הגאון רא"ז תשובה על דבריו, ושוב חזר הגאון בעל משכנות יעקב להחזיק ולתרוץ את דבריו, וחלק לו הגאון רא"ז כבוד שנית בכתבו לו "חדאי נפשאי בפלפול, יישר חילוי", אך עדיין עמד איתן בדעתו והחזיר לו תשובה באריכות גדולה. לאחר מכן חזר הגאון בעל משכנות יעקב בשלישית להביא ראיות לדבריו, אמנם מכאן ולהלאה לא מצאנו שנדפס מעולם מכתב תשובה שלישית של הגאון בעל בית אפרים בחזרה על תשובה השלישית ששלח בעל משכנות יעקב זצ"ל.

וזאת צריך למודעי, שעד כה לא מצאנו תשובת דברים מהגאון רא"ז זצ"ל להשיב על דברי המשכנות יעקב זצ"ל האחרונים כאמור, וכנראה שעל סמך זה כתב הגאון הנודע **רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל** בעל הקהלות יעקב בספרו **קריינא דאגרתא** ח"ב סי' צ"ו וז"ל, ובאמת שדברי המשכנות יעקב חזקים מאוד שכן הוא ע"פ הגמ' ע"פ כללא דהלכה כריו"ח בפלוגתא דריו"ח ור"א שאין רה"ר נותר אלא בדלתות נעלות, **וכפי הנראה שהבי"א לא העלה שובר ממשי לטענת המשכנ"י**, עכ"ל של הגאון בעל הקהלות יעקב זצ"ל.

אמנם בעזרת זוכר הנשכחות זכינו לדלות פנינה יקרה, ומרגליות שנאבדה עד הנה הושבה, וכאן נמצא וכאן היה תשובתו האחרונה של הגאון בעל בית אפרים על דברי הגאון בעל משכנות יעקב, אשר היתה ספונה וטמונה בכתב יד עד כה, והגם שכנראה אין בידינו חלקה השני של התשובה ולא מצאנו רק תשובתו והשגותיו על תחילת קונטרסו של המשכנות

יעקב, מ"מ על הכלל כולו יצא שהגאון בעל בית אפרים, למרות שהחשיב את גדלות תורתו של הגאון החריק, הואיל וטרח עצמו להשיב לו בשלישית על דבריו, מ"מ השיגו בהמשך דבריו על כל שורה שבדבריו, ולא הודה לו כלל על טענותיו.

מכתב התשובה דנה בעיקר על הנקודה שנתוכחו שני האריות אם יש לפסוק כר' אלעזר דס"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא - נגד רבו ר' יוחנן דס"ל כר' יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא.

התשובה נמצאת בתוך תכריך תשובות וחידושים מהגאון בעל בית אפרים ז"ל המונח בביה"ס שבירושלים מס' 4/6459, שחלק ניכר ממנו עדיין לא שופתן עין הדפוס, מקצתן בכתב יד ומקצתן בכתב יד מעתיק ובצדה לפעמים הגהותיו ותיקוניו של המחבר. כנראה מתוך דברי התשובה נכתבו הדברים לאחר שנדפסו ספרי השו"ת בית אפרים ויצאו לאור עולם (ראה לקמן בד"ה ובהכי א"ש), וממילא מובן מאוד מדוע לא נכללה תשובה זו בתוך שו"ת בית אפרים שנדפס בחיי המחבר זצ"ל.

חיתי להו לחברי "מכון להוצאת שו"ת בית אפרים" שנטלו על עצמם משימה גדולה וכבידה להחזיר כתבי תורת הגאון בעל בית אפרים זצ"ל, שמחמת מיעוט הלבבות תורה היתה מונחת בקרן זוית, ובהדפיסם אידרא במהדורה חדשה ואותיות מאירת עינים, ישיטטו בו רבים ונתרבה הדעת, וכבר הוציאו לברכה כמה כרכי שו"ת בית אפרים ברוב פאר והדר, וכולם ישבעו ויתענגו בטוב עבודתם, ועוד ידם נטויה כהנה וכהנה. יתברכו ממעון הברכות ויעלו על גפי מרומי הצלחות ויזכו לראות בגמר והשלמת מלאכתן היקרה במהרה.

ומכאן הקריאה יוצאת למי שיש אתו כתבים וחידושי מהגאון רא"ז זצ"ל בעל בית אפרים, או יש לו ידיעה על אלו הדברים, וידע נא למכון הנ"ל על כתובת Beisephraim@gmail.com, ויהי בכלל מזכי הרבים ושכמיה.

להאריך בגדולת ורוממות מדרגותיו של הגאון **בעל בית אפרים** ז"ל הוא אך למותר, והדבר מפורסם שאף שלא כיהן רשמית כרב במשרה רבנית (בשנות עמידתו), כל העולם כולו חדרו לקראתו ובטלו דעתם לכח ודעת תורתו, והוכר כסמכות עליונה בפסק הלכה בימיו. וידוע גם שהגאון **החתם סופר** זצ"ל מעולם לא חזר מפסק הלכה שבירר והעלה, זולת פעמיים לבד, ופעם אחת הי' בגין דעת הגאון בעל בית אפרים זצ"ל שכתב אליו לחזור והודה לו (אמנם ברבות הימים התחרט על זה החתם סופר ושוב נקט כמו שהעלה בראשונה), וגם התוארים שתיארו החתם סופר אין מצוי דוגמתו בכל התוארים ושכחים המצויים בספרי החתם סופר.

ובקרב חסידים מסופר שרבינו **מנחם מנדל הכהן חיים** זי"ע מסר שהי' לו סמיכה מהרב בעל בית אפרים זצ"ל בשנות אברכותו, ומעשה שהי' כך הי'. כשרבינו כיהן כרב ב**וודניק**, והרבנית היתה עוסקת במסחר להביא טרף לביתה, ועבדה בבית מסחר שהי' שייך להגאון בעל בית אפרים זצ"ל. והנה קרה שנתגלה איזה טעות בחשבון הפנקס, והניחו את החשבון עומד, והתחילו חשבון חדש. אמנם רצתה הרבנית להעמיד החשבון על מכונו, ועי"כ נסע רבינו הדברי חיים לבראד לסדר הדברים עם הגאון בעל בית אפרים זצ"ל ולהשוות את החשבון. כשהגיע מרן הדי"ח לעיר בראד נכנס להגאון זצ"ל ולאחר שפלפל אותו בהלכה שאלו הגאון מה מבוקשתו, וסיפר לו הדי"ח אודות הטעות בחשבון, ואחר שהשוו את החשבון ונטל רשות

לחזור לביתו, לווה הגאון את רבינו הד"ח לדרך והזכיר הבית אפרים אצלו את שמו ושם אמו. וסיים מרן הדברי חיים זי"ע, זה נקרא סמיכה.

הגיעני קונטרסו להשיב על דברי כמ"ש לסיוע להרשב"א* שב' במעם הרמב"ם² שפסק כר"א לגבי ר"י לפי שהוא תלמיד, וגם סתם משניות דמהרות קיימו כוותי, וגם דהוא קאי כרבנן. וכ"ת בכל זה לא הונח לו וחזר על דבריו הראשונים דהפוסקים כתבו דאין הלכה כר"א נגד ר"י, והאריך להביא רא"י ע"ז.

ואתמהרה שאחר שראה מ"ש בזה שבענין זה שלא סידר הש"ס מחלקותם יחד אין הכרח לכלל זה דאין הלכה בתלמיד במקום הרב, ומכ"ש בתלמיד חבר שי"ל שאח"כ נתחכם יותר, והבאתי ראיות שר"א נתחכם אח"כ ביותר, וגם הבאתי מהירושלמי ויבמות פ"ד ה"ז שהי' תלמידו של ר' הושע'י רבה וחשיב ל' לר"א כחד לגבי דר"י. וא"כ עכ"פ בתחלה הי' כ"ת צריך להסביר פנים שאין הראיות שהבאתי מכריעות, אבל כ"ת אינו נותן לב לדברי זולתו, רק מתבונן בדברי עצמו למחזר אחר ראיות להוות סניגורין לדבריו, ולא כן אולפן רבותינו ז"ל (עירובין י"ג) שקבלו שהלכה כב"ה לפי שהי' עלובין ונחין והיו שונים דבריהם ודברי ב"ש ולא עוד כו', מכ"ל דמאן דלא עביד הכי לית הלכתא כוותי.

והנה תיכף בפתח דבריו אתא ואייתי דברי הר"ף בכתובות (דף ט"ו) שפסק כמ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה, דר"י רבי דר"א הוא. והרי זה רא"י לסתור שהרי סיים בה ועוד דהא קי"ל הלכתא כאבא שאול כו', וכ"כ הרא"ש שם (פ"ק סי' כ"ח), הרי מבואר דלא סגי ל' בהך טעמי דר"י רבי דר"א לחוד, ושם גם רב אסי קאי כוותי דר' יוחנן דהלכתא כוותי אפי' לגבי דשמואל כמ"ש הרא"ש בקידושין (פ"ד סי' כ"ד), ואפ"ה לא הספיק לו להחליט הלכתא כר"י לגבי ר"א והוצרך להסתייע מהא דפסק רבא הלכתא כאבא שאול. ושמא מהאי טעמא הוצרכו להסתייע מזה, משום דס"ד לפסוק כר"א לחומרא דשמא ר"א אמרו הך מילתא בתר הכי כשנתחכם ביותר, או שמא ר"א גופא מתורתו של ר"י אמרה וכמ"ש בתשובה.

אך האמת יורה דרכו דודאי מסתמא קי"ל כר"י לגבי ר"א כאשר כתבתי בתשובתי שכ"כ בס' כריתות ובהליכות עולם, שהרי אפי' אם הי' גדול ממנו בלבר עבדינן כהגדול ומה"ת למישכן רברבי ולמשקיל זוטא אם לא היכא דסוגיא דש"ס כוותי או דאמר כרבים לגבי יחיד או דמסתבר טעמי, (והר"ף הוסיף במעם הדבר אף שא"צ בדרך הפוסקים, וגם דהך דאבא שאול עדיפא דאפילו ברוב פסולין), אבל אם כל אלה מה"ת לדרות דברי ר"י ולתפוס דברי ר"א.

ולכן מה שהביא מדברי הרא"ש ביבמות (פרק ט"ז סי' ט') גבי אשה אומרת מת כו' אף דאסיק בקושיא לר"י הלכתא כוותי לגבי דר"א, אין מזה הכרח לפסוק בכל מקום כר"א אף

א. בשו"ת ח"ג סי' רס"ט ובחידושים לעירובין ו' ע"ב וע"ע שם כ"ב ע"א.

ב. פי"ז מהל' שבת הל' ל"ג ראה במ"מ שם, ושם הלכה י' ראה בכס"מ שם.

במקום שר"י כיחידאה ור"א כרבנן וכסתם משניות וסוגיא דמבוי שכלה לַחצר כוונתו קיימי. והתם אע"ג דקאמר קשיא, כתב הר"א ששר"י לא חש לַההיא קשיא דר"ל דבגשים דעלמא מיירי וכן הוא בירושלמי (שם הלכה ה:), וגם בעל המאור כ' שם דהש"ס לא תיובתא רק קשיא כו', ע"ש. וכן מבואר בכללים דהיכא דקאמר קשיא אינו מוציא מידי ההלכה עיין בהליכות עולם דף צ"ו שכן קבלה מהנאונים, ובכללי הגמרא מהב"י הביא שכן דעת (הר"ף) ורש"י והרשב"א והרא"ש ע"ש.

וּמ"ש מב"ב דף קל"ה מדברי הרשב"ם שכו' והלא דברי הרב כו', הוא אך לַמותר, דלא חדית הוא שהלכה כר"י לַגבי דר"א, ומכ"ש שא"צ שיסכים על דבריו לומר אודתו בה, וכמ"ש בפרק הפועלים (כ"ט פ"ד) דא"ל ר"י את כבר לַקישא כו', אטו בלא"ה לא ידענא דשפיר קאמינא. אך מ"ש דמשמע שלא הי' תלמיד חבר דבת"ח לא שייך לַאתמוהי כ"כ, פשיטא שבשבי"ל זה אין לַדחות דברי הירושלמי דסנהדרין שכתב לַהדיא שהי' תלמיד חבר, ומ"מ שפיר מתמה, דמאי איצטרך לַאסחודי ע"י דר"י רבי' שהרי אף אם חולק עליו לַדברי הרב שומעין.

וּמ"ש מהירושלמי דברכות (פ"ב הלכה א') תרין מילין עביד הרין בבלאי דלא שייך בשלומי ובתלמיד חבר מותר כמבואר בברכות, וע"כ דר"א בעצמו הן דין תלמיד גמור כו'. וז"א דאפי' תימא שר"א החזיק בעצמו לַתלמיד גמור מרוב ענותנותו, מ"מ באמת הי' תלמיד חבר, ומש"ה הקפיד ר"י שהי' יודע ומכיר חכמתו שהגיע לַמדרגת ת"ח. וגם י"ל דעובדא זו הוי קודם שנתחכם ביותר ונעשה ת"ח וכמבואר בב"ב דף קנ"ח (ע"ב בד"ה תלמיד חבר) שפי' הרשב"ם דבן עזאי הי' בתחלה תלמיד מובהק ואח"כ נעשה ת"ח, ועיין בנדה דף י"ד (ע"ב) גבי רבי ור"ח, וכן משמע ביבמות (צ"ו) דאיכא ר"י ואמר חברותא נמי איכא, והוא עובדא דירושלמי שהי' קודם שנעשה תלמיד חבר.

וּמ"ש מב"ב דף נ"א (ע"ב) דעבד ר"ח ועובדא כר"א נגד רב ואמרי לא שבק מר רברבי כו' וע"ש פרשב"ם וכ"ש הוא דאין לַפסוק כר"א נגד ר"י רבו המובהק כו', לא ידענא מאי קאמר (דמהעבר) לא יקשה לו דשביק רב ועביד כר"א, דאטו משום דר"א הי' ת"ח לַר"י יש לַפסוק כוונתו לַגבי רב, והלא רב הי' גדול מר"י גופי' כאשר כתבתי הרשב"ם שם, ומ"מ קי"ל כר"י לַגבי רב שכך הסכימו באסיפת חכמי הש"ס ואין לַערער ע"ז מכה ק"ו וכמ"ש בתשובתי. ולכן משני רב אנא כרב רבי עבדי דאמר ר"י כו', ובאמת צ"ע על הרשב"ם שמפרש דקרי לַי' זוטרי לַפי שהי' תלמיד ר"י, ותיפוק לַי' דקודם שעלה לַא"י הי' לומד תורה בבבל לַפני רב ושמואל כדאיתא בכתובות ובדוכתי טובי', וכיון שהי' תלמיד של רב גופי' שפיר קרי זוטרי.

וּמ"ש כי ר"י הי' רבו מובהק כדאמרינן ר"א תלמידך יושב ודורש כו', והאריך קצת בזה ומסיים בה, ועוד כמה דוכתי מבואר שאין הלכה כר"א במקום ר"י אם לא בראי' ברורה מסוגיית הש"ס, וכל זה מבואר דלא כמ"ש מעת"ה דאח"כ נתחכם ר"א יותר. וזה

ג. לא ירדנו לדעת המ"מ בכתובות, אכן כן מבואר ברש"י מס' ביצה כ"ה. בד"ה מדברי, וברש"י מס' ב"מ מ. בד"ה וכן אמר רבה.

סותר לכלל הברור שהסכימו כל הפוסקים ומבואר בב"ב שמתמה אדר"ח שעשה הלכה נגד ר"ח רב אף שכל גדולי תלמידי ר"י קיימי בוותי, עכ"ל.

והנה מה שהאריך בענין ר"א שהי' תלמיד מובהק של ר"י שמה שהי' אומר היא מתורתו של ר"י, כ"ז הוא אך למותר שהרי הבאתי זה בתשובתי, ואדרבה הבאתי שם דברי התוס' ביומא (ד' ע"א ב"ה תנא) ודברי הריטב"א בתענית (בהדושו בדף י' ע"א ב"ה גירסת), שעפ"ז י"ל דמימרא דר"א בהא נמי מתורת ר"י הוא וחולק על רבב"ח שאמר בשמו להיפך. ובוה א"ש הא דקאמר כאן וס"ל כו', ע"ש. ועיין בירושלמי מועד קמן פרק אלו מגלחין (הגה ה') על מלתא דר"י אין דאיתאמרת לא איתאמרת אלא מן אלן מילייא דהכין הכין, ופירשתי במקום אחר דהכין בלשון הירושלמי נוטריקון הוא כן ואכן נוטריקון אינו כן והוא מתחלק בירושלמי ברוב המקומות, וגם כאן אמר ר' ירמי' לר"י בר סימן אכן אמרין ר"ל שתלמידי ר"י אמר להיפוך, וע"ז אמר ר' יעקב שהוא מן הדברים דמתאמרי הכין אכן, ר"ל שא' אומר כן בשמו וא' אומר היפך ובכה"ג אין סומכין עליהם כלל וכמ"ש בירושלמי דסוף סוטה אמלתי דרשב"י ע"ש.

וא"כ אדרבה שכ' כ"ת שמה שהי' אומר בסתם הוא משל ר"י, א"כ עכ"פ אין לפסוק כמלתי דרבה בב"ח משמ' דר"י ואמוראי ניהו אליבי' ומילייא דאתאמרי הכין אכן לא סמכין עליהו והדרינן לכללי' דהלכה כרבנן וכסתם משנה, ומכ"ש בזה שעיקר דברי ר"א להתמיר לעשותו דה"ל לחייב הוורק לתוכו שאין לדחות דבריו בשביל דברי רבב"ח, ואדרבה רבב"ח הי' גדול מר"א וכמ"ש בתשובתי. ועכ"פ מה שהאריך בענין שר"א תלמידו של ר"י הוא שפת יתר, ועיין (במנחת דף) וב"ב קנ"ד: אם יכפור ר"י בר"א (וכו') (תלמוד) ובדוכתי טובי אך בשביל זה לא נדחה הירושלמי דר"א תלמיד חבר (לר"י).

ומ"ש כי מ"ש דר"א נתחכם יותר סותר לכלל שהסכימו הפוסקים, מלבד כי אין מקום לדבריו שהרי ביארתי שם דודאי כלל הוא לפסוק כר"י לגבי דר"א שהי' גדול ממנו, אך היינו בסתם אבל היכא דמסתברא לפסוק כר"א מחמת כל הני דכתיבנא אין להעמיד נגד זה מה שהוא תלמיד במקום רב משום שי"ל שנתחכם יותר ושפיר פסקין לדינא אפומי'.

אמנם נפלאתי שעושה עצמו כלל ידע שהבאתי ראיות ברורות לזה שר"א נתחכם יותר אח"כ, ושוב הבאתי דברי הר"ן דדוקא כשנחלק עמו בחייו, וגם דוקא כשנחלק עמו בפניו כמ"ש בשם היבין שמועה ומהר"ש אגנאי, ולכן אין לסמוך על הכלל הוה כ"א היכא שהש"ס מסדר אותם בלשון פלוגתא וכן הוא ג"כ והיא דב"ב דף נ"א, משא"כ היכא דכל מימרא הוא באנפי' נפשי' ומסתברא לפסוק בוותי' מחמת איזה סמוכין שיש לזה, לא עלה לב שום פוסק שיאמר להיפוך. דו"ק בתשובתי ותמצא שהדברים בנויים על אדני אמת והצדק.

וראיתי אח"כ שכת' בתוך דבריו הביא מדברים אלו שכתבתי שיש לחלק בין אם נחלק עם רבו בפניו, וכאן הסתיר פניו מהם. והרי הר"ן שם כתב הטעם כיון שלא קיבל רבו דבריו נדחו דבריו אבל לאחר מיתה אדרבא קי"ל הלכה כבתראי אע"ג דבתראי תלמידי דקמאי ניהו, פי' דבר זה מסורת בידינו מהנאונים ז"ל וכ"כ הב"י בכלליו הנמרא, וכ' שם בשם הרשב"א בשבת פרק ר"א תולין (קמ"א ע"א ב"ה והרב אלפסי) דכל שלא הי' רב יושב לפני ר"נ הלכה כרבא ומ"ש דבתראי לא אמר הכי, צ"ע. ועיין שם ביבין שמועה שהביא

שם דברי רשב"א בפרק המגרש, ובמ"ש ליתרין קו' הרא"ש על הרי"ף, וקצרתי. שעכ"פ מבואר שאם נחלק עמו לאחר מיתה מסורת מהנאונים שאדרבה קו"ל הלכה כבתראי.

ומעתה מה לו כי יזעק על הרמב"ם שפוסק כר"א בהא שדברי רבב"ח בשם ר"י הוא מימרא בפ"ע ודברי ר"א הם מימרא בפ"ע והש"ס מאריך ושקל' וטרי בדבריו, אדרבה אמרין בר"א שהי' תלמיד מובהק של ר"י ובודאי ידע להא דאמר רבב"ח בשמו ואפ"ה קאמר הך דינא באנפי נפשי, ע"כ או שחולק על רבב"ח וס"ל דר"י לא אמר הכי או שמסתבר ל' דלא כוותי' וחולק עליו, וכיון שלא הזכיר הש"ס דר"א אמר כן לפני ר"י ולא קיבל, וסידר אותו למימרא בפ"ע, ש"מ דלא נחלק בפניו והלכתא כוותי' כמסורת מהנאונים ז"ל.

ומ"ש על מ"ש דמתני' דטהרות כר"א וגם כרבנן קאי, ע"ז כ' דגם ר"י ידע המשניות ודוקא היכא שאמורא לא ידע, והביא מהרא"ש ב"ב ושבת. הנה אף אם הי' כן דעת הרא"ש אין כאן דעת הרמב"ם בפ"ק מהל' (א"ט) [תרומוה] (הצ"ח כ"ז) גבי מ"ש שם שתרומה בזה"ז דרבנן כר"ל, וכ' הה"מ שם דאף דר"י סובר כר' יוסי דהוא דאורייתא והלכתא כר"י לגבי דר"ל, היינו במאי דפליגו אליבא דנפשיהו אבל במאי דפסקו בפלוגתא דתנאי ור"ל ס"ל כרבנן קו"ל יחיד ורבים הל' כרבים.

אך באמת מה שהביא כ"ת מהרא"ש דב"ב אין משם רא' כלל, דברא"ש שם כ' דלית הלכתא כר"ה דאתי ביחידא והוא לא ידע מחלקותם דיפסוק כרשב"ג ועוד דר"ה ברי' דר"י סבר כרבנן כו' ובטעמא קמא בעי למימר אפי' לא הי' שם אמורא אחר ג"כ אין לפסוק כר"ה כיון דלא ידע מחלקותם ושוב חזר וכ' דר"ה ברי' דר"י פליג כו' וא"כ את"ל דרשב"ג ידע מחלקותם מ"מ הלכה כר"ה ברי' דר"י כיון שפוסק כרבים וכדברי ה"ה דלעיל.

ובהבי א"ש מה שהשמיט הרא"ש תיבת דהוא בתראה הכתוב ברי"ף והגידם אותם ברא"ש עפ"י הפלפולא חריפתא. ולפי מ"ש א"צ לזה ובהרי"ף ז"ל איפכא, דמעיקרא קאמר דלעולם הלכה כרבים בין ידע האמורא הפלוגתא או לא ידע, ושוב אמר דאפי' תימא דידע דהלכה כהאמורא שפסק כחיד וכו' תאמר שידע מ"מ הא ר"ה ברי' דר"י דהוא בתרא פליג עלי'. ועיין מ"ש בספרי שו"ת בית אפרים סי' [כ"ז מחלק חו"מ] מ"ש מתשובת הראב"ן וגדולי הדור שהשיבו לו. ועכ"פ להרא"ש נראה כמ"ש דדוקא היכי דליכא אמורא אחרינא שפוסק כרבים ואו י"ל דוקא בלא ידע. וזה מבואר בדברי הרא"ש שם דף י"א גבי הא דאמר ר"ה אחד מבני מבוי שביקש לסתום כנגד פתחו כו' ע"ש, ובהנהגת אשר"י שם כיון דליכא אמורא אחר דפליג עלי' הי' נראה לפסוק כוותי'. משמע דמפרש דר"ה ידע מפלוגתייהו ודוקא היכא דליכא אמורא אחר, הא לא"ה אע"ג דיתיר מיני' אית לן למיפסק כרבי מחבירו לגבי רשב"א ע"ש.

ומעתה מה שהביא כ"ת מדברי הרא"ש וכ' שמבואר מדבריו שכשהאמוראים ידעו מחלוקת התנאים אוליגין בתר מחלוקת האמוראים לפסוק כגדול אף דפסיק ביחידא עכ"ר, אין זה מבואר מדברי הרא"ש כלל, רק כ"ת איהו חלים ואיהו מפשר כן בדעת הרא"ש - וליתא, אלא כמ"ש דבטעמא קמא קאמר דאף אם לא הי' כאן ר"ה ברי' דר"י שחולק הוי דחינן הא דר"ה משום דהוא לא ידע, ושוב כ' דאפי' תימא דידע מ"מ הא ר"ה ברי' דר"י

פלגי, וכל דאיכא אמוראי דפליגי וקם כרבים עבדינן כוותי'. וזה מבואר מהא דשבת פרק ר"א דמילה דמיייתי כ"ת מדברי הרא"ש ושם באותו פרק ובאותו מקום כתבו הרשב"א והר"ן דאיכא מ"ד דאין הלכה כרב אסי דקם ל"י כרב חמא, ואף דר"ה ור"ח בר רב פליגי וחד מיניהו סבר כרב אסי מ"מ כיון דאיכא אידיך דסבר כרבנן כוותי' קיי"ל ע"ש, והרשב"א כ' שזה שיטת הרמב"ן ז"ל.

והך מ"ד והרמב"ן נראה דלאו מחמת טעמא דהאמוראי לא ידעו מפלוגתא דאל"כ ל"ל כגון דאיכא פלוגתא דאמוראי ע"ש, ושם הביאו דברי רבינו יונה דסובר כיון דאיכא תרתי רובא דאמוראי עדיף מרובא דתנאי ע"ש, משמע דבלא"ה לא הוי קיי"ל כרב אסי דקאמר ביחידא ע"ש. והיינו דוקא היכא דהוי כלל זה דיחיד ורבים באמוראי ג"כ, משא"כ היכא דליכא רובא רק מחמת כללא דאין הלכה כתלמיד במקום הרב הך כללא דהלכה כרבי עדיפא לן ופסקינן כאידך אמוראי דסבר כרבנן וכדברי ה"ה לענין ר"י ור"ל. ועיין בתוס' דברכות דף ל"ד (ע"א ב"ה אמצעיות) דרב אסי ה' גדול מרב הונא וכ"ש שהי' גדול מרב חייא בר רב, וא"כ אף אם היו שניהם דלא כרב אסי ה' הלכתא כוותי', אך לפי מ"ש אין נ"מ מזה כלל דמ"מ קם דינא ביחידא.

ומעתה מ"ש כ"ת מדברי הרא"ש דשבת הוא ראי' לדברינו, דהרא"ש שם מתחלה כ' דחד מפלוגתא דלעיל קם כרב אסי והו"ל תרי, ושוב כ' דאיכא למידק איפכא מדרם ל' יחידא. וי"ל דלא ידעי הפלוגתא הא אי הוי ידעי אז רובא דאמוראי הלכה כרבים. אבל כשאנו באים מצד כלל תלמיד במקום הרב הך כללא דהלכה כרבים עדיף לן.

ומ"ש כ"ת דאף לפי מ"ש שלא ידעו כ' שנסתפקו הראשונים בפסק הלכה. אישתמיטת' דברי הרשב"א והר"ן בזה דהספק הוא דלמא ידעי ואיכא תרי לגבי חד. ועיין בשו"ת שער אפרים סי' ע"ח שכ' שם דהא דאין הלכה כתלמיד כו' היינו כשנחלק עמו ממש.

לבושה של תורה

ידוע פתגם הרה"ק מצאנו זי"ע שאמר שהסידרות שקוראים אותן בחורף הן עטופות מעילי חורף, וד"ל.

(זכרון שלמה וכיבוד אב - עמוד פ')